

LEDER

Ida Maria Bonnevie, Stig Svenningsen og Mette Balslev Greve, Perspektiv-redaktionen

Keywords: Økosystembaseret arealplanlægning, Den Grønne Trepert

I sommeren 2024 indgik Danmark en grøn trepartsaftale med det formål at reducere landbrugets CO₂-udledning og landbrugets pres på miljøet, samt at genoprette naturen (Regeringen, 2024). Aftalen lægger op til den største reform af det danske landskab siden Landboreformerne for 200 år siden. Geografiske data og analyseværktøjer er nøgleredskaber i den konkrete udmøntning af reformen. Dette afspejles også i Geoforums strategi, hvor geodata som en grundsten for en bæredygtig fremtid er en af tre fagpolitiske nøgleprioriteringer. Samtidig er der også internationalt et øget fokus på økosystembaseret miljøforvaltning.

Denne udgave af Geoforum Perspektiv har fokus på, hvordan geodata og geografiske analyser kan understøtte implementeringen af reformen og styrke bæredygtig arealplanlægning med en tværfaglig, helhedsorienteret, økosystembaseret tilgang.

At geografiske analyser og geodata udgør et grundlæggende fundament for implementeringen af Den Grønne Trepert ses også af artiklerne i dette særnummer af Geoforum Perspektiv. En række artikler præsenterer forskellige former for geodata-baserede planlægnings- og prioriteringsværktøjer, som kan bidrage med at identificere potentielle arealer, der kan indgå i reformen.

Rosenskjold viser i sin artikel, hvordan GIS-understøttelse af arbejdet med den Grønne Trepert er en grundlæggende forudsætning for at kunne gennemføre det store arbejde inden for den forholdsvis snævre tidsramme. Det gælder dels i forhold til udpegning af lavbundsarealer og vådområderandzoner, men også hvordan geodata i form af gravefiler både kan effektivisere det konkrete gravearbejde, gøre gravearbejdet teknisk tilgængeligt for flere entreprenører og samtidig levere data til 3D visualiseringer.

Overskuelige arealprioriteringer til skovrejsning eller vådområdeudtagning baseret på relevante landsdækkende korttemaer er emnet i **Galløes** artikel om værktøjet *Synergikortet* på Miljøportalen. I artiklen præsenterer hun – på baggrund af praktiske erfaringer fra Ikast-Brande Kommune og Limfjordsrådet – anvendelsen af Synergikortet, og hvordan det bidrager til mere effektive udpegningsprocesser i kommunerne, som kan tage hensyn til de lokale politiske prioriteringer ved at justere vægtninger af eksisterende datalag relateret til fx biodiversitet versus dyrkningsjord.

En ny tilgang til datadreven arealudvælgelse findes i artiklen af **Christensen et al.**, hvor forfatterne præsenterer værktøjet *LandAllocate*, som opdeler arealer i grupper efter jordressourcepotentiale. Der introduceres i artiklen en ny tilgang til rumlig planlægning, hvor landskabet opdeles i funktionelle enheder, der deler biofysiske karakteristika og opfører sig ens under sammenlignelig arealanvendelse. Metoden kan bidrage til en fælles og databaseret arealplanlægningsproces på tværs af sektorer og interesser, hvor der tages højde for de enkelte arealers langsigtede kapacitet for at understøtte specifikke arealanvendelser.

Hvor mange af artiklerne således handler om understøttelse til arealudtag til ny natur såsom skovrejsning og vådområder, minder **Jensen et al.** os om, at naturbaserede løsninger også kan introduceres i byerne ved hjælp af tætte trækroner, der kan modvirke urbane *varmeøeffekter*. Disse kan kortlægges automatisk ud fra åbne Grunddata og på den måde være en medstrategi for, at også ressourcudfordrede kommuner kan opnå klimamæssige og naturmæssige forbedringer, som støtter Den Grønne Treparts ambitioner.

Det er imidlertid centralt, at Den Grønne Treparts arealudpegninger og kortlægningsværktøjer hviler på et grundigt og opdateret datagrundlag. Gode data er således et afgørende fundament. **Møller et al.** beskriver, hvordan udfordringen med upræcist data om kulstofindholdet løses i projektet *UDKIK*, som udvikler nye metoder og data til en mere detaljeret og retvisende kortlægning af kulstofrige lavbundsjorder for at udstille den lokale variation i landskabet. Derfor opfordrer projektet dataejere af eksisterende jordprøver til at dele og bidrage med informationer om kulstofindhold og tørvedybde.

Hvor præcision af data således er et vigtigt aspekt for datakvalitet, er datas temporale egenskaber det også. Historisk viden om tidligere tiders landskab og dyrkningspraksis er i høj grad stadig relevant i dag. **Dam** argumenterer for, at meget inspiration kan hentes i den historiske viden om, hvordan landbruget tidligere var tilpasset til naturgrundlaget. Han tager os i sin artikel med tilbage til landbruget før landboreformerne, hvor naturgrundlaget var afgørende for den landbrugsmæssige struktur. Han peger på, at der kan hentes inspiration og indsigt om de tidligere mere naturtilpassede forhold i historiske kort – navnlig i Christian 5.s matrikel – udarbejdet 1681-88 – og i Original-1-kortene, som blev udarbejdet i forbindelse med landboreformen for 200 år siden.

Netop adgang til historisk geodata fra Original-1-kortene er emnet i **Møllers** artikel, hvor han præsenterer udgivelsen af et nyt datasæt med vektorisering af data fra Original-1-kort i en række case-områder. Data kan – udover at kunne anvendes direkte i de enkelte case-områder – også indgå som inspiration til vektorisering af det historiske data andre steder, hvor dette måtte være relevant, eller indgå som kontroldata i udarbejdelsen af automatiserede metoder til vektorisering.

Samlet set viser artiklerne mangfoldigheden af metoder og tilgange til at anvende GIS og geodata til implementeringen af Den Grønne Trepart, men understreger samtidig betydningen af et solidt

datagrundlag i fremtidens arealplanlægning, der bør forholde sig til synergier, datakvalitet og den historiske udvikling.

Det er redaktionens håb, at Geoforum Perspektiv med artikelrækken inspirerer til og starter en platform for udveksling af idéer og erfaringer med brugen af GIS og geodata i implementeringen af Den Grønne Trepert.